

Калініченко З.Д.

*доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

ПОЛОЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Бізнес і суспільство в Україні намагаються вчасно й адекватно реагувати на нові виклики. Сьогодні надважливими є інноваційні ідеї, які швидко захоплюють ринок, змінюють індустрії та інституції. Для того, щоб встигати за цими змінами й ефективно адаптувати бізнес, необхідно відстежувати розвиток нових адміністративно-правових методів, нових технологій та конкурентних стратегій.

Питання положень національних нормативно-правових актів та міжнародної співпраці у сфері оподаткування, боротьби з тіньовою економікою та корупцією знайшли відображення в роботах широкого кола як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема у П. Гутманн, Є. Фейг, М. Макінтайра, Д. Спенсера, О. М. Бандурки, З. С. Варналія, В. Г. Задорожного, П. О. Іваценка, В. І. Кириленка, В. І. Мунтіяна, Т. А. Крушельницької та інших.

Проте окремі аспекти, зокрема, удосконалення механізмів обміну податковою інформацією, потребують додаткового дослідження з огляду на значення для кожної країни розробки і неухильного дотримання відповідних правових норм на рівні національного податкового законодавства.

Поглиблення і розширення процесів економічної глобалізації формує необхідність захисту інтересів держави та її суб'єктів. Тому сьогодні швидко розвивається міжнародне співробітництво з питань уникнення подвійного оподаткування і боротьби з ухиленням від сплати податків. Податкова прозорість і робота із податковими гаванями – це вимоги і можливості одночасно. Такі вимоги лобіюються на найвищому світовому рівні, в тому числі і в Договорі про Європейський Союз. Вони здатні змінювати інтереси окремих корупціонерів, окремих гравців бізнесу.

Для України у наступні роки підтримка європейських принципів у сфері оподаткування дуже важлива. Система може опиратися тривалий час, але врешті має прийти до цивілізованих правил. Кроком у цьому напрямі є протидія розмиванню податкової бази (BEPS) та виведенню прибутків за кордон. Очевидно, що така діяльність зустрічає серйозний опір з боку інтересів власників великого бізнесу, представлених у Верховній Раді України. Це вже стосується питань правовладдя та положень національних нормативно-правових актів у визначеній сфері.

З часів встановлення незалежності України найслабшою залишається ситуація із захистом права власності та правоохоронною галуззю в цілому.

Виходячи з цього, не формується середовище, яке сприяло б швидкій інтеграції країни до Євросоюзу. Проблеми правового забезпечення процесів, з якими можливо пов'язати прискорення вступу країни до Євросоюзу, пов'язані з:

- пошуком правових способів мінімізації тіньової економіки;
- законодавчим забезпеченням протидії нелегальному вивозу капіталу;
- регулюванням тіньових фінансових потоків з України;
- створенням середовища протидії схемам тінзації бізнесу;
- оцінюванням визначених показників тінзації по Україні та впливу їх на наближення України до вступу в Євросоюз;
- координацією діючого законодавства України та Європи [2].

Як бачимо, неврегульовані питання тісно пов'язані з процесами тінзації економіки. Останнім часом значного поширення у бізнесі набули схеми використання механізмів трансфертного ціноутворення, проведення корпораціями міжнародних трансакцій. На рівень фінансових надходжень держав справляє негативний вплив функціонування офшорних зон.

Набули поширення такі тенденції, як торгівля через мережу Інтернет, використання електронних грошей, небажання країни стягувати податки з приватного фінансового капіталу або ускладненість цієї процедури, використання похідних фінансових інструментів, зростаюча міжнародна мобільність фізичних осіб, придбання за кордоном предметів розкоші.

Варто використовувати можливості не лише договірної співробітництва, а й співпраці в рамках міжнародних організацій, узгодження законодавства України з європейським, подолання протиріч в законодавстві з забезпечення детінізації та робота з зауваженнями з цих питань Ради Європи.

Наближення національного законодавства до законодавства ЄС відбувається у кожному секторі згідно Угоди про асоціацію, але з різною швидкістю та якістю. На заваді в більшості секторах стоїть слабка інституційна спроможність державних інституцій, які мають наближувати національне законодавство до законодавства ЄС, чому могло б зарадити посилення державних установ якісними кадрами, забезпечення ефективного менеджменту, орієнтація роботи державних інституцій не на процес, а на результат, наявна політична воля для необхідних змін.

Розроблені проекти актів часто не повною мірою відповідають європейському законодавству та практиці їх застосування, зокрема з причини трактування окремими державними органами норм актів ЄС на власний розсуд, вибіркоче застосування ними цих норм, небажання втрачати повноваження. Це призводить до системних помилок і невідповідності законодавства актам ЄС, на імплементацію яких таке законодавство розроблене чи прийняте.

Для подолання цього виклику Уряду та Парламенту України варто відійти від практики розроблення точкових змін до національного законодавства і прийняти системоутворюючі нормативно-правові акти, які враховують цілі, завдання та увесь комплекс вимог законодавства ЄС.

Ще одним гальмівним процесом, що стоїть на заваді виконанню Угоди, є блокування проходження актів в Верховній Раді зацікавленими сторонами та

групами інтересів. Відсутність політичної волі та неперіоритетність у народних депутатів євроінтеграційних законопроектів значно затягує їхній розгляд у комітетах ВРУ. Єдиним шляхом покращення ситуації є спрямування представниками органів влади своєї роботи не на процес, а на результат.

Заяви Великої двадцятки та Великої вісімки ще у 2013 р. окреслили нові виклики для країн-учасниць Глобального форуму, до якого входить і Україна, які стосуються:

- визнання автоматичного обміну інформацією глобальним стандартом;
- руху до прозорості шляхом надання інформації про права власності;
- залучення країн, що розвиваються, до нового стандарту.

У свою чергу, США у 2010 році прийняли «Акт про податкові вимоги до іноземних рахунків», де передбачені:

1. Адаптація вимог щодо звітування та належної перевірки до національного законодавства. Більшість юрисдикцій адаптує законодавство для впровадження вимог щодо звітування та належної перевірки згідно з Моделлю IGA. Це дає можливість створити за один крок ширшу законодавчу базу, яка сприяє послідовному поширенню мережі партнерських юрисдикцій.

2. Вибір правової бази для обміну інформацією: більшість країн уже мають інструменти, які дають змогу здійснювати автоматичний обмін інформацією в межах стандартних, у тому числі багатосторонніх угод, певних угод про обмін податковою інформацією, а також Багатосторонньої Конвенції Ради Європи про адміністративну взаємодопомогу в податкових справах.

3. Запровадження адміністративної та IT-інфраструктури для збирання та обміну інформацією.

4. Захист конфіденційності та безпека даних шляхом розробки детальних правил щодо конфіденційності та безпеки даних, які мають бути як на законодавчому, так і операційному рівні [3].

З набуттям членства в Глобальному форумі в листопаді 2013 р. Україна взяла на себе зобов'язання щодо впровадження міжнародних стандартів прозорості, автоматичного обміну інформацією з іншими учасниками цієї організації, а також погодилася на експертну оцінку внутрішнього податкового середовища фахівцями ОЕСР. Завдяки розробці країнами-членами ОЕСР та Великої двадцятки нового єдиного міжнародного стандарту для автоматичного обміну інформацією досягнуто значного прогресу в підвищенні рівня податкової прозорості у світі.

З подальшим розвитком і поглибленням процесів глобалізації відповідно зміцнюватимуться інституційні форми міжнародно-правової співпраці держав у сфері оподаткування, і, зокрема, обміну податковою інформацією. Звичайно, щоб бути ефективною, система обміну податковою інформацією має функціонувати на міжнародній основі, забезпечуючи рівні умови участі та усуваючи способи, якими в протилежному разі можуть скористатися не добропорядні та корумповані суб'єкти економічної діяльності.

З огляду на зазначене, дослідження перспектив міжнародного інформаційного співробітництва в податковій сфері сьогодні набуває особливої

актуальності. Зокрема, особливої уваги потребує аналіз інституційної спроможності, вивчення напрямів покращення організаційного забезпечення та визначення місця України в глобальних процесах обміну адміністративно-правовими механізмами та податковою інформацією.

Література:

1. Бакалінська О.О. Організаційно-правові засади захисту економічної конкуренції в Україні : Монографія. К.: КНТЕУ, 2015. 190 с.
2. Крушельницька Т.А. Управління податковою системою України в умовах міжнародної економічної інтеграції : монографія / Т.А. Крушельницька. Донецьк : Юго-Восток, 2012. 410 с.
3. Селезень П.О. Обмін податковою інформацією в договорах України про уникнення подвійного оподаткування / П.О. Селезень *Юридична Україна*. 2010. № 8. С. 54–59.
4. Семенова Л.Н. Антимонопольне і конкурентне право. К., 2010. 265 с.
5. Тотьев К. Державна і природна монополія. *Право України*. 2017. № 3. С. 34–36.

Клепанчук О.Ю.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ВНУТРІШНІЙ РИНОК ЯК СКЛАДНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА: СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

В сучасних умовах внутрішній ринок є результатом розвитку товарно-грошових відносин та соціально-економічних процесів, розвиток і вдосконалення яких відбувалися у процесі поглиблення суспільного поділу праці. Ринкові відносини передбачають такий тип господарювання, де виробництво орієнтується не на власні потреби, а на обмін вироблених економічних благ шляхом купівлі-продажу. Ринкове господарювання в результаті зорієнтоване на попит споживачів і задоволення на високому рівні зростаючих їх платоспроможних потреб.

Внутрішній ринок – це сформована у країні система фінансово-господарських відносин, механізм взаємодії та економічних зв'язків між суб'єктами в сфері товарно-грошового обігу, базис, основа економічного зростання, особливістю якого є дуальний прояв, що здійснює системний і комплексний вплив як на стимулювання соціально-економічного розвитку, так і безпосередньо на сам розвиток внаслідок впровадження структурних змін та інституціональних реформ як ключових засобів регулювання внутрішнього ринку.

Внутрішній ринок країни є одночасно її національним ринком тоді, коли всі види наявних галузевих ринків країни є виключно внутрішніми, а національний